

Geneza, struktura, linie przewodnie i podstawowe wymiary Katechizmu Kościoła Katolickiego

- 1. Geneza KKK**
- 2. Czym jest Katechizm?**
- 3. Struktura Katechizmu**
- 4. Linie przewodnie KKK**
- 5. Podstawowe wymiary KKK**
- 6. Literatura do KKK**

1. Geneza KKK

Idea Katechizmu dla całego Kościoła Powszechnego była obecna od dawna w myśleniu Kościoła. Najpełniej do myślenie wyraziło się w roku 1985 na II Nadzwyczajnym Synodzie Biskupów. Wtedy wyrażono pragnienie, aby powstał Katechizm Kościoła Katolickiego. Pierwszego dnia obrad synodalnych kardynał Bernard Law należał do pierwszych mówców. W swojej ośmiominutowej przemowie powiedział między innymi: " Mamy uczyć wiary w świecie, który z dnia na dzień coraz bardziej staje się *"wielką wsią"*." *Że tak jest kardynał z Bostonu wykazał to następującą łacińską sentencją, która może jest daleka od łaciny Cyserona, ale jej jasność jest bardzo przekonująca. " Iuvenes Bostoniensis, Leningradiensis et Sancti Jacobi in Chile induti sunt "Blue Jeans" et audiunt et saltant eandem musicam". (Wszędzie młodzież nosi dżinsy i słucha tej samej muzyki: świat stał się mały, staje się on coraz bardziej czymś jednym). [3]*

Ten rozwój świata i dążenie do jedności postawiło Ojców synodalnych wobec problemu: jak Kościół ma być obecny w tym świecie. Na nowo jeszcze raz uświadomiono, że jedność jest jednym z czterech przymiotów Kościoła. Biskupi pytali się: jakie są zatem drogi by tę jedność wiary nie tylko zachować, ale uczynić ją jednością wielopostaciową w różnorodności ludów i kultur ? Spojrzenie na dwadzieścia lat dziedzictwa Soboru doprowadziło do przekonania, że potrzeba zredagować księgę wiary dla całego Kościoła. Ta księga wiary ma za zadanie umocnić jedność wiary . I nie chodzi tu o jakąś unifikację wiary lecz o umocnienie jej w tej jedności, która płynie od samej Trójcy św.. [4] W Prologu KKK został określony cel Katechizmu w następujących słowach: " **Prezentowany Katechizm ma przedstawić organiczną syntezę istotnej i zasadniczej treści katolickiej nauki wiary i moralności w świetle Drugiego Soboru Watykańskiego i całej Tradycji Kościoła...**" (KKK 1).

Tak oto mamy przed sobą owoc sześcioletniej pracy Komisji przygotowującej Katechizm. Jest to dzieło bardzo bogate we wszelkich aspektach. Następujący referat pragnie przynajmniej w jakiejś małej mierze przybliżyć to dzieło.

2. Czym jest Katechizm ?

Termin *Katechizm* w rozumieniu książki (nie tylko jako pewna forma katechezy) przyjął się w Kościele od XIV wieku. *Katechizm* jest księgą zawierającą całościowy i syntetyczny przekaz nauki chrześcijańskiej. Tak rozumiany *Katechizm* należy odróżnić od innych tekstów, służących bezpośrednio katechezie, jak podręczniki katechetyczne czy wszelkiego rodzaju pomoce dydaktyczne do katechezy.

Katechizmy są tekstami Kościoła o charakterze oficjalnym ułożone przez biskupów lub, które uzyskały zatwierdzenie władz kościelnych. Najpełniejsze określenie i wyjaśnienie czym jest *Katechizm* z uwzględnieniem jego funkcji podaje Ojciec św. Jan Paweł II w Konstytucji Apostolskiej *Fidei depositum*, która promulgowała KKK . " **Każdy katechizm winien wiernie**

i w sposób uporządkowany przedstawić naukę Pisma Świętego, Tradycji żyjącej w Kościele i autentycznego Magisterium, a także duchowe dziedzictwo Ojców i świętych Kościoła, aby umożliwić lepsze poznanie chrześcijańskiego misterium i ożywienie wiary Ludu Bożego. Musi brać pod uwagę interpretacje doktryny, które w ciągu dziejów Duch święty wskazał Kościołowi. Konieczne jest także, by pomagał rozjaśnić światłem wiary nowe sytuacje i problemy, które w przeszłości nie istniały". Według księdza profesora Romana Murawskiego jest to najlepsza definicja *Katechizmu* jaka do tej pory została przedstawiona w dokumentach Kościoła. [5]

Zwykło się wyróżniać dwa podstawowe rodzaje *Katechizmów*: *Katechizmy* wielkie - przeznaczone dla nauczających i *Katechizmy małe* - dla katechizowanych, dostosowane do ich wieku, stanu etc.. KKK jest *Katechizmem wielkim w takim rozumieniu jak to wyżej zostało określone. Jak twierdzi ks. prof. R. Murawski: " Zawiera on organiczny i syntetyczny wykład istotnych i podstawowych treści doktryny katolickiej odnoszącej się zarówno do wiary jak i moralności. Katechizm ten posiada powagę Magisterium zwyczajnego*[6].

3. Struktura Katechizmu Kościoła Katolickiego

To zagadnienie zostanie przedstawione w tym miejscu raczej od strony technicznej. Bowiern ten temat pojawi się nam jeszcze w trzecim punkcie przy omawianiu linii przewodnich Katechizmu.

Zanim przejdziemy do prezentacji struktury Katechizmu Jana Pawła II chciałbym zwrócić uwagę na rysunek, który jest umieszczony na stronie tytułowej Katechizmu. Pochodzi on z II wieku z Katakumb Domiscyli. Symbolika tego rysunku jest bardzo piękna, która wyraża się w następujących prawdach:

1. Chrystus prowadzi swoje owce - wiernych,
2. Chroni ich swoją władzą,
3. Pozwala odpocząć w cieniu Drzewa Życia,
4. A tym Drzewem Życia jest Krzyż, który zbawia i otwiera bramy Królestwa Niebieskiego.

Do lektury Katechizmu wprowadza nas już wspomniana Konstytucja Apostolska Papieża Jana Pawła II *"Fidei Depositum"*, którą w sposób oficjalny Papież wprowadził Katechizm w eklezjalny krwiobieg. Przypomnę, że dokonało się to 11 października 1992 roku. Było to dokładnie w trzydziestą rocznicę otwarcia Soboru Watykańskiego II.

Konstytucja składa się z pięciu punktów, którymi są:

1. Wprowadzenie
2. Duch i metoda pracy nad tekstem;
3. Układ treści
4. Doktrynalna wartość tekstu;
5. Zakończenie.

W tym miejscu chciałbym przytoczyć fragment tekstu Konstytucji z zakończenia drugiego punktu: " **... współbrzmienie tak wielu głosów pozwoliło nam naprawdę usłyszeć to, co można nazwać symfonią wiary. Metoda opracowania** katechizmu odzwierciedla zatem kolegialną naturę Episkopatu: świadczy o katolickości Kościoła."

Zasadniczy tekst Katechizmu jest poprzedzony Prologiem, którego treść jest zawarta w sześciu punktach i obejmuje numery od 1 do 25. Motto Prologu jest następujące: " **OJCZE, to jest życie wieczne, aby znali Ciebie, jedynego prawdziwego Boga, oraz Tego, którego posłałeś, Jezusa Chrystusa**" (J 17,3). **Bóg, nasz Zbawiciel, " pragnie, by wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy"** (1 Tm 2,3 - 4). " **Nie dano ludziom pod niebem żadnego innego imienia, w którym moglibyśmy być zbawieni "** (Dz 4,12), **jak Imię JEZUS. "**

W Prologu przedstawiono cel Katechizmu, jego adresatów, budowę i uwagi pomocne w korzystaniu z Katechizmu.

Właściwa treść Katechizmu podzielona jest na cztery części. Poszczególne części dzielą się na sekcje, sekcje na rozdziały, rozdziały na artykuły, artykuły na paragrafy, paragrafy na oznaczone rzymskimi cyframi numery, te zaś podzielone są na zaznaczone tłustym drukiem jednostki tematyczne.

Oto tytuły czterech części KKK:

I. Wyznanie wiary (Nr 26 - 1065)

II. Celebracja chrześcijańskiego misterium (Nr 1066 - 1690)

III. Życie w Chrystusie (Nr 1691 - 2557)

IV. Modlitwa chrześcijańska (Nr 2558 - 2865)

Szczegółowa struktura KKK została przedstawiona Państwu na załącznikach. Zatem uważam za zbędne powtarzanie tego co zostało tam przedstawione.

Przy lekturze Katechizmu zauważamy cztery rodzaje tekstów. Teksty podstawowe, które *ipso facto są najobszerniejsze, następnie fragmenty wydrukowane mniejszą czcionką.*

*Najczęściej znajdują się one na końcu tekstu podstawowego i zawierają uwagi o charakterze historycznym, apologetycznym lub też dodatkowe wyjaśnienia doktrynalne. Taką samą czcionką ale z większym marginesem wydrukowano teksty ze źródeł patrystycznych, liturgicznych, dokumentów nauki Kościoła bądź hagiograficznych. Czwarty rodzaj tekstów, wydrukowany jest kursywą i zawiera skróty poszczególnych jednostek tematycznych. Te teksty nazwane *en bref* mogą być wykorzystane jako syntetyczne i dające się zapamiętać formuły w katechizmach lokalnych. Tych tekstów "w skrócie" w całym Katechizmie jest 545.[\[7\]](#)*

4. Linie przewodnie KKK

Autorzy KKK w oparciu o zasadę hierarchii prawd [8] wskazują na pewne prawdy centralne, wokół których jest budowana cała treść Katechizmu. Można rzec innymi słowy, że są to niejako linie przewodnie, które jak złote nici przeplatają się przez całą treść Katechizmu i które wyznaczają lekturę i dobre rozumienie treści zawartych w Katechizmie. Według bpa Christopha Schöborna _ są to następujące kryteria:

1. Tajemnica Trójcy Przenajświętszej jako punkt centralny hierarchii prawd;
2. Chrystocentryzm;
3. Jedność organiczna całej struktury Katechizmu, która została zaproponowana w czteroczęściowej budowie Katechizmu. [10]

Ad 1. *Misterium Trójcy Przenajświętszej jest centralną tajemnicą chrześcijańskiej wiary i życia.* [11] Jest to misterium wewnętrznego życia Boga, pierwotna przyczyna wszystkich innych tajemnic wiary i światło, które tę wiarę rozjaśnia. To jest w hierarchii prawd wiary najbardziej podstawowe i istotne. (por. DCG 43). **"Cała historia zbawienia nie jest niczym innym jak historią drogi oraz sposobu, w jaki prawdziwy i jedyny Bóg: Ojciec, Syn i Duch Święty objawia siebie ludziom i po odwróceniu od grzechu jedna ich i łączy ze sobą"** (KKK 234).

Katechizm inspirowany wskazaniem DCG jest zbudowany trynitarnie. Od pierwszego paragrafu dostrzegamy, że trynitarny wymiar znajduje się w punkcie centralnym. Jest on całościową perspektywą Katechizmu, ponieważ prawda ta znajduje się w centrum chrześcijańskiej wiary: **" Bóg jest w sobie nieskończenie doskonały i szczęśliwy. Dzięki swojemu, powziętemu z samej dobroci, rozporządzeniu, stworzył On człowieka, aby miał udział w szczęśliwym życiu Boga. Jest On blisko człowieka, powołuje go i wspomaga, aby człowiek Boga szukał, poznawał i ze wszystkich sił miłował. Bóg wzywa ludzi, rozdzielonych z powodu grzechu, do jedności swojej rodziny, Kościoła. Czyni to przez swojego Syna, którego posłał jako Zbawcę i Odkupiciela, gdy nastąpiła pełnia czasu. W Nim i przez Niego w Duchu Świętym powołuje ludzi, aby stali się dziećmi Boga o odziedziczyli szczęśliwe życie"** (KKK 1).

Wszystko to, co o wierze i życiu chrześcijańskim powinno być powiedziane jest ukierunkowane na ten punkt centralny: życie we wspólnocie z Trójcą Przenajświętszą.

"Ostatecznym celem całej Bożej ekonomii (tzn. wszystkie dzieła Boże w historii zbawienia) jest przyjęcie stworzenia w pełnym zjednoczeniu z błogosławioną Trójcą. Już teraz jesteśmy do tego powołani, aby być w miejscu zamieszkania Trójcy Przenajświętszej . Pan mówi: " Jeśli Mnie kto miłuje, będzie zachowywał moje słowa, a Ojciec mój umiłuje go, i przyjdziemy do niego, i będziemy u niego przebywać " (J 14,23)..." (KKK 260).

Moglibyśmy tak prześledzić cały Katechizm i to by utwierdziło nas w przekonaniu, że tą trynitarną perspektywą jest naznaczone całe dzieło. I tak:

- Wymiar misyjny, który jest obecny w Katechizmie od początku do końca. Jest on zakotwiczony w posłaniu Syna i Ducha Świętego. Owo posłanie nieustannie działa w posłaniu Kościoła, ono jest Bożym źródłem całej misjonarskiej i katechetycznej działalności Kościoła (por. KKK 1-3; 257; 690; 849 - 856; 859 nn.).
- Stworzenie jest wspólnym dziełem Trójcy Przenajświętszej (290 -292); to samo dotyczy dzieła Odkupienia. Także zmartwychwstanie Pana jest dziełem całej Trójcy Świętej (KKK 648-650).
- Wyrażony jest rys trynitarny, gdy mówi się o Kościele jako Ludzie zjednoczonym jednością Ojca i Syna i Ducha Świętego" (KK4) .
- Liturgia jest rozważana przede wszystkim jako dzieło Trójcy Świętej (KKK 1077 - 1112),

szczególnie zaś Eucharystia (KKK 1358 - 1381). Trynitarnie jest także widziana modlitwa., Jest ona kierowana do Ojca, do Syna i Ducha Świętego.

Ad. 2. Tajemnica Chrystusa

Drugim punktem centralnym hierarchii prawd jest tajemnica Jezusa Chrystusa, prawdziwego Boga i prawdziwego Człowieka. " **Nie dano ludziom pod niebem żadnego innego imienia, w którym moglibyśmy być zbawieni jak imię Jezusa** ". Są to słowa z motta **Prologu** Katechizmu.

Chrystocentryczny akcent w Katechizmie nie stoi w opozycji do trynitarnego patrzenia, bowiem Ojciec zostaje objawiony a Duch Święty podarowany przez stanie się Człowiekiem odwiecznego Syna, przez Jego życie, śmierć i zmartwychwstanie. Aby katecheza była trynitarna, musi być ona chrystocentryczna. We wstępie do części chrystologicznej (KKK 426 - 429) jest wyakcentowane to, że Chrystus " **jest centrum katechezy** " (KKK 426). **Katechizm cytuje w tym kontekście naukę Jana Pawła II z " Catechesi tradendae " : "W samej wewnętrznej istocie katechezy znajduje się przede wszystkim ta właśnie osoba: Jezus Chrystus z Nazaretu, jednorodzony od Ojca..., który cierpiał i umarł za nas i który teraz, ponieważ zmartwychwstał żyje dla nas na zawsze... Katechizować to znaczy ..., w Osobie Chrystusa odkrywać cały odwieczny plan Boży, który w Nim się wypełnił. Jest to dążenie do zrozumienia znaczenia czynów i słów Chrystusa, oraz znaków dokonanych przez Niego. (CT 5). Celem katechezy -czytamy dalej w numerze 426 - jest to, aby ludzi doprowadzić nie tylko do spotkania z Jezusem Chrystusem, ale do zjednoczenia, a nawet głębokiej z Nim zażyłości. Bo tylko On sam może prowadzić do miłości Ojca w Duchu Świętym i do uczestnictwa w życiu Trójcy Świętej "** (KKK 426).

Także w następnych paragrafach ta zasada hierarchii prawd jest jasno zaakcentowana: " W katechezie przez nauczanie przekazywany jest Chrystus, Słowo wcielone i Syn Boży, wszystko zaś inne o tyle, o ile do Niego się odnosi; że naucza sam Chrystus , a każdy inny nauczający - jedynie w tej mierze, w jakiej Chrystus mówi przez jego usta... Trzeba więc, aby do każdego katechety można było zastosować te niezgłębione słowa Jezusa: **"Moja nauka nie jest moja, ale Tego, który mnie posłał"** (J 7, 16) (CT 6) " (KKK 427).

Chrystus jest wszystko oświecającą Światłością, które objaśnia całą wiarę, ale także rozjaśnia drogi naśladowania Go, jako " życie w Chrystusie ". Katecheza chrześcijańskiej moralności jest przede wszystkim szkołą nowego życia w Chrystusie pod działaniem Ducha Świętego. Dlatego wstęp do trzeciej części zamyka się następującymi słowami: " **Pierwszym i ostatnim punktem wiążącym** będzie zawsze Jezus Chrystus. Jest On **"Drogą, Prawdą i Życiem "** (J 14, 6). **Kiedy my wierzący spoglądamy na Chrystusa, możemy mieć nadzieję, że On spełni dla nas swoje obietnice. I kiedy Go kochamy, tak jak On nas ukochał, będziemy tak działać, jak to nasza godność nam podpowiada (jak to wynika z naszej godności) "** (KKK 1698).

Ad. 3. Czteroczęściowa budowa Katechizmu jako organiczna całość strukturalna.

Po za tym, co zostało wyżej przedstawione, jest jeszcze do zauważenia trzeci aspekt. Jest to czteroczęściowa budowa Katechizmu. Taki plan budowy Katechizmu może pomóc zrozumieć znaczenie pojedynczych wypowiedzi Katechizmu w ich związku z fundamentem chrześcijańskiej wiary. Ponieważ już sama struktura zawiera w sobie orędzie, które chciałbym krótko teraz objaśnić.

Taka a nie inna struktura Katechizmu i wynikające z niej orędzie nie jest li tylko ślepym przejściem struktur starych Katechizmów, ale u swoich podstaw ma przemyślaną i świadomie przyjętą opcję katechetyczną.

a. Dziedzictwo Tradycji.[Kardynał Ratzinger jasno sformułował te opcję w swoim wykładzie, wygłoszonym w 1983 roku w Paryżu i Lyonie].Czteroczęściowa struktura Katechizmu sięga początków życia Kościoła, do Tradycji chrzcielnej i jest nawet starsza niż kanon ksiąg biblijnych.[12] Luter zastosował tę strukturę do swego Katechizmu również świadomie jak wydawca *Catechismus Romanus*. W takim układzie nie chodzi o sztuczną systematykę, lecz o proste zestawienie koniecznego materiału wiary, który jednocześnie odzwierciedla życiowe elementy Kościoła: Apostolskie Wyznanie Wiary, Sakramenty, Dekalog i Modlitwę Pańską. Te cztery klasyczne filary katechezy mają wielowiekową tradycję. Jednocześnie jako punkty zbiorowe katechetycznego pouczenia wystarczająco i jednoznacznie wprowadzają osoby katechizowane w Biblię jak i w życie Kościoła. Wyrażają one podstawowe wymiary chrześcijańskiej egzystencji.

b. Duchowość chrześcijańska. Druga konsekwencja jaka wynika z takiego układu treści ukazuje nam kim jest człowiek. Zanim Katechizm przedstawi to co chrześcijanin ma czynić prezentuje mu to kim i jaki on jest. Tak jak mówił papież Leon Wielki: "Poznaj chrześcijaninie swoją godność". Tylko wtedy gdy wierzący chrześcijanie rozpoznają nadprzyrodzoną siłę, która wypływa z ich bycia w Chrystusie przez Ducha Świętego będą bez lęku, z ufnyim sercem podejmowali trud wzrastania na chrześcijańskiej drodze życia, jak to jest przedstawione w Dekalogu.

c. Prymat łaski. Następną prawdą, która wynika z tak przedstawionej nauki w Katechizmie to prymat łaski. Porządek nauki w CR jak i w KKK ma w rzeczywistości nie 4 części lecz jest wspaniałym dyptychem, który jest zaczerpnięty także z Tradycji. Z jednej strony tajemnica wiary w Boga Jedyne i Trójjedynego, która jest poznawana i celebrowana, a z drugiej strony życie ludzkie odpowiadające na wiarę - *"wiara, która działa przez miłość"*- *znajduje wyraz w chrześcijańskim sposobie życia (Dekalog) i w dziecięcej modlitwie (Ojciec nasz)*. *Przesłanie tego dyptychu jest jasne zarówno w CR jak i w KKK, które bardzo wyraźnie akcentuje prymat łaski w życiu chrześcijańskim. Jest to uwidocznione w małej statystyce, która została przedstawiona Państwu. Wprawdzie w układzie CR jest widoczny akcent na sakramenty. Jest to wynik uwarunkowań historycznych, konfrontacji z Reformacją. Nie mniej jednak w samej strukturze CR widzimy dosyć jasno jak autorzy tego Katechizmu mieli na uwadze opcję katechetyczną, która wynika jak powiedzieliśmy z wierności Tradycji.*

d. Dialogiczny charakter wiary chrześcijańskiej. Ostatnia prawda, jaka wynika z takiej struktury Katechizmu, o której tutaj chcę powiedzieć to dialogiczny charakter wiary chrześcijańskiej. Zarówno w CR jak i w KKK pierwsze dwie części dają razem prawie 2/3 całego tekstu. Co z tego wynika? W katechezie pierwszeństwo musi być dane Bogu i Jego dziełom. To co człowiek ma czynić jest zawsze odpowiedzią dawaną Bogu i Jego dziełom. To Bóg przychodzi pierwszy do człowieka i daje się mu dla jego zbawienia (I i II cz. KKK). Człowiek zaś umocniony łaską Ducha Świętego odpowiada Bogu przez życie i modlitwę (III i IV cz. KKK).[13] Dlatego katecheza poprzedzona uwielbieniem Boga prowadzi do przepowiadania Jego wielkich dzieł i do pochwały Jego łaski: *Misericordias*

Domini in aeternum cantabo.

4. Podstawowe wymiary KKK

Choć KKK kładzie główny akcent na zagadnienia doktrynalne i choć przyznaje się w nim, że istnieje potrzeba dalszych objaśnień i adaptacji katechetycznych zawiera on jednak elementy odnoszące się do różnych wymiarów, które trzeba łączyć ze sobą i aktualizować w żywej katechezie[14]. Chodzi tu o elementy, które często są zawarte implícite i wymagają uwidocznienia, a inne zaś są przedstawione, wprost, lecz zawsze wymagają dalszych adaptacji, zarówno w katechizmach krajowych czy diecezjalnych jak i przede wszystkim podczas katechezy w konkretnej sytuacji.

Pamiętając, że wymiar eklezjalny przewija się w pewnym sensie we wszystkich wymiarach, uznaliśmy za użyteczne syntetyczne przedstawienie następujących pięciu wymiarów: antropologicznego, biblijnego, liturgiczno – sakramentalnego, moralnego i misyjnego.

A. Wymiar antropologiczny.

Jest to wymiar, który podczas pierwszej lektury może wydać się mniej obecny w treści Katechizmu. A jednak po głębszym zastanowieniu się zauważamy, jak bardzo w rzeczywistości w Katechizmie jest obecna osoba ludzka z jej najgłębszymi oczekiwaniami, z jej ograniczeniami i możliwościami, z jej historią, a przede wszystkim z jej tożsamością i najgłębszą wolnością, z jej powołaniem do pełnej realizacji. Oczywiście z racji gatunku literackiego i natury Katechizmu nie znajdziemy tam szczególnych analiz czy rozwinięcia tematów typu egzystencjalnego czy historycznego. Chodzi tu raczej o **teoantropologię, to znaczy o rozważanie człowieka w jego fundamentalnej relacji**. Ta perspektywa jeśli zostanie zrozumiana i zaktualizowana może pozwolić lokalnym katechizmom i żywej katechezie na podejście do ludzkiego doświadczenia i na jego interpretację, w sposób, który nie będzie powierzchowny czy przypadkowy lecz w samej jego głębi i istocie. Wtedy pytanie o sens ukazuje, że jest wezwaniem skierowanym do Boga i otwarciem się na Niego i lepiej można przygotować człowieka by był otwarty na przyjęcie daru zbawienia.

Choć należałoby wykazać obecność tego wymiaru w całej treści Katechizmu można jednak dla przykładu wskazać na pewne strony czy części składowe tekstu, gdzie jak się wydaje wymiar antropologiczny jest szczególnie obecny.

Zresztą to nie przypadek, że zarówno przedmowa jak i I Rozdział Katechizmu wychodzą od życia i serca ludzkiego ujmując natychmiast człowieka w jego dialogiczno - egzystencjalnej relacji do Boga. Całe Objawienie wraz z odpowiedzią wiary ze strony człowieka jest widziane w perspektywie dialogicznej i zbawczej. Również jasno ukazuje się ta perspektywa antropologii chrześcijańskiej o jakiej mówił Sobór Watykański II w samym wykładzie Wyznania Wiary. Misterium Chrystusa jest światłem, które oświeca oblicze człowieka, wydarzenia z życia ludzkiego i historię ludzkości, ożywiając je aktywną nadzieją nowego Nieba i nowej Ziemi.

I w tej dialogowej perspektywie Bóg - człowiek należy odczytywać i aktualizować całą II część KKK. Misterium Paschalne sprawowane w liturgii i sakramentach jest dynamizmem miłości i zbawienia, które ogarnia i angażuje człowieka naznaczając głęboko najistotniejsze chwile i dzieje jego istnienia.

W III części KKK będącej w ścisłym związku z poprzednimi częściami wymiar antropologiczny jest ukazany bardziej explicit w zagadnieniach powołania i godności człowieka oraz jego moralnego postępowania.

W IV części można dostrzec człowieka z jego pragnieniem Boga niekiedy nie uświadomionym, często milczącym, innym razem rozbrzmiewającym głośno (dosłownie wołającym) w modlitwie; człowiek wypowiada te prośby jakich nauczył nas Chrystus

w modlitwie Ojciec nasz...

W każdym przypadku chodzi tu o treści, które trzeba rozważać, rozwijać i wprowadzać w życie w konkretnych warunkach odbiorców katechezy, w ich konkretnej kulturze poprzez lokalne katechizmy i żywą katechezę w różnych wspólnotach kościelnych.

B. Wymiar biblijny

KKK nie posiada struktury historiozbowczej lecz jak powiedziano powyżej w całej jego treści widać dynamizm dialogowy, w którym można dostrzec dialog Przymierza, a więc zbawcze działanie Boga wobec człowieka, gdzie centralne miejsce zajmuje Objawienie i Odkupienie w Jezusie Chrystusie i w Jego Tajemnicy Paschalnej.

W Katechizmie Pismo św. jest odczytywane w duchu wierności Objawienia i jego przekazów Tradycji Kościoła. Zawsze jest ono rozważane w jego wymiarze chrystocentrycznym i duchowym (spiriualne).

Szerokich odniesień do Biblii i ciągłego cytowania tekstów biblijnych zarówno Starego jak i Nowego Testamentu nie należy rozumieć ani też posługiwać się nimi jako oddzielnymi, niezależnymi stwierdzeniami lecz zawsze w historiozbowczej dynamice Przymierza jak to widać zresztą w strukturze Katechizmu - o czym była już mowa wcześniej.

Korzystając z Pisma św. redaktorzy Katechizmu starali się zachowywać metodologię wskazaną przez Dei Verbum zwłaszcza " *analogia Scripturae* ", zgodnie z którą *tekst biblijny należy odczytywać i interpretować z pomocą Ducha Świętego w organicznej całości całego Pisma św.. Jego głównym autorem jest Bóg, który wybrał i posłużył się ludźmi używającymi własnych zdolności i sił, aby przy Jego działaniu w nich i przez nich jako prawdziwi autorzy przekazali na piśmie to wszystko i tylko to, co On chciał (DV 11)*.

C. Wymiar liturgiczno – sakramentalny

Wymiar liturgiczny szczególnie rozwinięty w II części Katechizmu faktycznie jest obecny w całości tekstu. Nie tylko dlatego iż w całym tekście można znaleźć odniesienia zaczerpnięte z liturgii, lecz również dlatego, że od pierwszej części Katechizmu jest rozwijana dynamika wiary wypływająca z Chrztu św.: **" Ja wierzę, jest to wiara Kościoła wyznawana osobiście przez każdego wierzącego zwłaszcza w chwili chrztu. My wierzymy jest to wiara Kościoła wyznawana przez biskupów zebranych na soborze, czy też bardziej ogólnie przez liturgiczne zgromadzenie wiernych... "** (KKK n. 167.).

Życie chrześcijańskie, moralne postępowanie ochrzczonych jest zakorzenione i ma swe źródło w liturgii co więcej staje się jej owocem i przejawem w liturgii życia (KKK 1692; 1694). W ten sposób życie modlitwy jest ukazane w ścisłym związku z liturgią. (KKK 2558).

D. Wymiar moralny

Temat życia moralnego jest przedstawiony w trzeciej części Katechizmu, ale nie w sposób wyłączny czy oddzielony od innych wymiarów. Samo miejsce, w którym umieszczono omówienie zagadnień specyficznie moralnych ma na celu podkreślenie, że życie chrześcijańskie, jest wolną odpowiedzią człowieka na dary i wezwania Boże, i jest ona możliwa dzięki wierze i sakramentom wiary.

Poza tym katecheza moralna budowana i rozwijana zasadniczo wokół 10 Przykazań nie powinna przypominać opracowania typu legalistycznego bez ewangelicznego dynamizmu ośmiu błogosławieństw. W rzeczywistości trzeba pamiętać, że refleksja nad zagadnieniami moralnymi w trzeciej części Katechizmu wychodzi od powołania człowieka (wolność i odpowiedzialność ludzka, sumienie, cnoty ludzkie i teologalne, grzech...) i jest zawsze ukazywane w dialogicznej strukturze działania i Bożej pomocy.

Można również zauważyć jak perspektywa cnót ludzkich i teologalnych charakteryzuje omówienie 10 Przykazań, które nie są przedstawiane przede wszystkim pod znakiem zakazów lecz w sensie pozytywnym jako realizacja odpowiedniej cnoty . Poza tym omówienie 10 Przykazań kończy się wyraźnym nawiązaniem (otwarcie się) do ośmiu błogosławieństw, a zwłaszcza do fundamentalnego błogosławieństwo o ubogich w duchu, którym jest obiecane Królestwo Boże.

E. Wymiar misyjny

Katecheza ma wśród swoich zadań także wychowanie jednostek jak i wspólnot kościelnych do dynamizmu misyjnego właściwego wierze chrześcijańskiej. Katechizm zdaje się zwracać szczególną uwagę na to wymaganie . Nie tylko dlatego, że poświęca kilka stron na wyraźne omówienie wymiaru misyjnego, lecz przede wszystkim dlatego, że troska i dynamizm misyjny towarzyszą i w pewnym sensie inspirują cały wykład wiary, począwszy od tej perspektywy jaką przedstawiono na początku samego wstępu. (KKK 2-3).

Całe objawienie Boże jest ukazane w wyraźnej perspektywie misyjnej: **"Bóg pragnie aby wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy (1 Tym 2,4). Dlatego jest rzeczą konieczną aby głosić Chrystusa wszystkim narodom i wszystkim ludziom i by w ten sposób Objawienie dotarło aż do krańców ziemi " (KKK 74).**

W centrum chrześcijańskiego przekazu wiary znajduje się przede wszystkim **" głoszenie Jezusa Chrystusa aby doprowadzić do wiary w Niego" (KKK 425). Z tego przyłgnięcia przez wiarę do osoby Chrystusa, do Jego planu (naszego) życia rodzi się potężne wymaganie misyjne. " Z tego pełnego miłości poznania Chrystusa rodzi się nieodparte pragnienie głoszenia, ewangelizacji, prowadzenia innych do tego tak wyrażającego wiarę w Jezusa Chrystusa " (KKK 429).**

U początku katechez o Kościele widać tę samą perspektywę misyjną, która rozpoczyna soborową Konstytucję o Kościele KK : **" Ponieważ Chrystus jest światłością narodów, obecny sobór święty w Duchu Świętym zgromadzony, pragnie gorąco oświecić wszystkich ludzi blaskiem Jego jaśniejącym na obliczu Kościoła, głosząc Ewangelię wszelkiemu stworzeniu " (KK 1).** W takiej perspektywie należy znaleźć precyzyjny klucz do lektury i interpretacji tego wszystkiego co mówi się o Kościele, o jego tożsamości, strukturze, życiu i misji. Dlatego to należy uczynić by uniknąć ryzyka bowiem z koniecznej i specyficznej refleksji nad zagadnieniem misji "ad gentes" (KKK 849 - 856) stworzono odrębną jednostkę tematyczną, oddzieloną od innych. Liturgia jako dzieło Trójcy Przenajświętszej jest sercem i źródłem misji, aktualizacją misterium paschalnego dla zbawienia świata (KKK 1077 - 1130) , z przekonaniem iż **"misja sakramentalna jest zawarta implicite w misji ewangelizacji " (KKK 1122).**

Życie chrześcijańskie jako nowe życie w Chrystusie i w Duchu jest świadectwem koniecznym dla głoszenia wiary:**" Wierność ochrzczonych jest fundamentalnym warunkiem dla głoszenia Ewangelii i dla misji Kościoła w świecie, aby orędzie zbawienia ukazało ludziom swą moc prawdy, moc promieniowania, musi być ono poświadczane przez świadectwo życia chrześcijan" (KKK 2044).**

Modlitwa do Ojca jest modlitwą powszechną i misyjną: **" Chrześcijanie nie mogą modlić się słowami *Ojcze nasz* nie przynosząc przed oblicze Ojca tych wszystkich, dla których On dał Swego Syna umiłowanego. Miłość Boga nie zna granic i taka też ma być nasza modlitwa. Odmawianie *Ojcze nasz* otwiera nas na wymiary Jego miłości ukazanej w Chrystusie: modlić się ze wszystkimi i za wszystkich ludzi, którzy jeszcze Go nie znają, aby zostali zgromadzeni w jedno " (KKK 2793).**

Poza tym zwróconą uwagę w Katechizmie na wymiar misyjny możemy dostrzec:

1. W tej wyrazistości z jaką w każdej części zostają ukazany ośrodek chrześcijańskiego orędzia: (s. 44) powszechna wola zbawcza, która realizuje się w pełni w Chrystusie umarłym i zmartwychwstałym oraz w darze Ducha św.

2. W pozytywnym przedstawieniu oryginalności i nowości chrześcijańskiego Orędzia jako integralnego zbawienia

3. W tych elementach jakie daje Katechizm dla otwartego i konstruktywnego dialogu z religiami niechrześcijańskimi (Dossier informativo, p.23).

Zakończenie

Chciałbym zakończyć to wystąpienie pewną historią, którą opowiedział Kard. Ratzinger w książce pt.: *"Małe wprowadzenie do KKK"*.^[15] Pewnemu biskupowi został podarowany egzemplarz Katechizmu, po jego ostatniej redakcji a jeszcze przed wydaniem, aby uzyskać jego opinię. Po pewnym czasie oddał egzemplarz z wyrazami wielkiej radości. Tak - powiedział - jest to wiara mojej matki. Był on uradowany tym, że wiara, której nauczyła jego matka i według której przeżył dotychczasowe swoje życie, teraz ją odnalazł w Katechizmie w całym jej bogactwie i pięknie, ale także w swojej prostocie i w swej niezniszczonej tożsamości. To jest wiara mojej matki: wiara naszej Matki, Kościoła. Do takiej wiary zaprasza nas Katechizm.

[1]Por. Wł. Koska. Katechetyka. Poznań 1994. 69.

[2]Por. M. Mjowski Fundamentalne problemy... . 83-84

[3]Por. J. Ratzinger, Ch. Schönborn. Kleine Hinführung zum Katechismus der katholischen Kirche. München 1993. s. 37; Por. także Ch. Schönborn. Das theologische Profil des neuen Katechismus. w: H. Becker, J. Eberle (Hg.). Der neue Katechismus der katholischen Kirche. St. Ottilien 1993. s. 145 - 150.

[4]Por. J. Ratzinger, Ch. Schönborn. Kleine Hinführung... . dz. cyt. s. 37 - 38.

Opinia ta została wypowiedziana przez ks. Profesora podczas XXV Sympozjum Katechetycznego w Krakowie, który odbył się w dniach 9 i 10 kwietnia 1994. Ks. Profesor R. Murawski wygłosił tam referat pt.: *"Geneza i założenia Katechizmu Kościoła Katolickiego"*.

[6]Tenże, tamże.

[7]Por. M. Napieralski. Katechizm Kościoła Katolickiego. w: AK 505(1993).s.522.;Także na temat formuł *en bref* A. Michalik, *Jaki jest sens formuł en bref ("w skrócie") ?*. w: *Currenda 3 (1993)* . s. 437 - 442.

[8]Zasadę tę Sobór Watykański II wyraził tak w DE: "... *Przy zestawianiu doktryn niech pamiętają o istnieniu porządku czy "hierarchii" prawd w nauce katolickiej, ponieważ różne jest ich powiązanie z zasadniczymi podstawami wiary chrześcijańskiej...*". To zagadnienie jest rozwinięte także w DCG nr 43..." *W orędziu zbawienia istnieje pewna hierarchia prawd, którą Kościół zawsze uznawał, gdy sporządzał symbole czy streszczenia prawd wiary. Hierarchia ta nie oznacza jednak, że pewne prawdy w mniejszym stopniu niż inne wchodzą w zakres samej wiary, lecz podkreśla, że niektóre prawdy wspierają się na innych jako główniejszych i przez nie są naświetlane*".

Ch. Schönborn: twierdzi, że " zasada hierarchii prawd wiary powinna być decydująca i miarodajną zasadą przy tworzeniu całego Katechizmu." Cytat za J.Ratzinger, Ch. Schönborn. Kleine Hinführung. dz.cyt., s. 40 -41.

[9]Christoph Schönborn, biskup pomocniczy Wiednia, od 1980 roku członek Międzynarodowej Komisji Teologicznej, a od 1987 roku Sekretarz Komisji Redakcyjnej dla Katechizmu Kościoła Katolickiego.

[10]Por. J. Ratzinger, Ch. Schönborn. Kleine Hinführung. dz. cyt. s. 41.

[11] Treść omawianych poniżej kryteriów jest wierną syntezą artykułów Ch. Schönborna: *Der Katechismus der katholischen Kirche - Leitgedanken und Hauptthemen* pkt. 1. Die Hierarchie der Wahrheiten. w: J. Ratzinger, Ch. Schönborn. Kleine Hinführung. dz.cyt. s. 37 - 48. ; *Das theologische Profil* dz. cyt.. s. 145 - 166 oraz *Misterium Trynitarne jako linia przewodnia nowego Katechizmu*. *Currenda 3 (1993)* . s. 377 - 387. Por. także F. Lambiasi. *L'impianto del Catechismo*.w: *Via verita' e vita*. 142 (1993).s. 25 - 35.

[12]Por. także J. Ratzinger. Hinführung zum Katechismus der katholischen Kirche. W: J. Ratzinger, Ch. Schönborn. Kleine Hinführung. dz. cyt. s. 26 - 27.

[13]Por. Sergio Pintor. *Il Catechismo della Chiesa cattolica*. Bologna 1993. s. 32 - 33.

[14]Ten punkt referatu jest wierną syntezą fragmentu książki Sergio Pintora *Il Catechismo*. dz. cyt.,s 38 - 44.

[15]Por. J. Ratzinger, Ch Schönborn. *Kleine Hinführung*. dz. cyt. s. 34.